

OSALLISTAMISEN ARVIOINTI JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Merialuesuunnittelun ensimmäinen kierros 2017-2021

29.5.2024

Sisällysluettelo

1. <u>Esipuhe</u>	3
2. <u>Osallistamisen arviointi</u>	6
Arviointiprosessi ja arvioinnin kriteeristö	
Arvioinnin toteutus	
Arviointi kriteereittäin	
Kooste kriteereittäin	
Arviointi alueittain ja toimialoittain	
Arviointi EGD: näkökulmasta	
Ensimmäisen suunnittelukierroksen arvioinnin yhteenveto	
3. <u>Kehittämistarpeet ja suositukset</u>	19
Kehittämistarpeet ja suositukset kriteereittäin	
Kehittämistarpeet ja suositukset alueittain ja toimialoittain, EGD	
Toiseen suunnittelukierrokseen kohdistuvien kehitystarpeiden yhteenveto	
4. <u>Tiivistelmä</u>	30

1. ESIPUHE

1. Esipuhe

Merialueiden käyttö on murroksessa. Perinteisten merenkäyttömuotojen rinnalla on merellisestä tilasta kiinnostunut kiihtyneellä vauhdilla erityisesti merellinen energiantuotanto. Yhteiskunnan vihreän siirtymän tavoitteet ja kriisiytynyt geopoliittinen tilanne ovat vauhdittaneet poliittista tahtoa lisätä erityisesti merituulivoiman tuotantoa. Yhteiskunnan toimintavarmuuden vahvistaminen ja resilienssin lisääminen ilmastonmuutoksen vaikutuksia vastaan vaatii kuitenkin kaikkien merellisten sektoreiden huomioimisen heidän omien tarpeidensa näkökulmasta. Luonto – ruoka – energia, kaikki merkityksellisiä ja yhtäaikaaisesti pohdittavia teemoja, muitakaan merialueen toimintoja unohtamatta. Merialueen käytössä pohditaankin aiempaa enemmän merellistä monikäyttöä, erilaisten toimintojen yhteensovittamista samoille alueille. Merialueen kestävä käyttö on koko yhteiskunnan yhteinen asia.

Suomen merialuesuunnittelu on murroskohdassa. Olemme siirtyneet ensimmäiseltä suunnittelukierrokselta toiselle, MSP 2.0 on käynnissä. Merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatio käynnisti tammikuussa 2024 Suomen merialuesuunnittelun ensimmäisen kierroksen (2017–2021) osallistamisen arvioinnin ja kehittämis ehdotusten laatimisen toiselle suunnittelukierrokselle. Tavoitteena on ollut arvioida merialuesuunnitteluprosessin osallistamisen kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason kattavuutta, merialuesuunnittelussa huomioitavien toimialojen ja niiden toimintojen yhteensovittamisen toteutumista, sekä merialuesuunnittelun ja merialuesuunnitelman yhdenvertaisuuden toteutumista. Arviointia ja kehittämis ehdotuksia on käytetty tukena merialuesuunnittelun *Vuorovaikutussuunnitelman* valmistelussa vuosille 2024–2027.

Palautetaan vielä mieliin ensimmäisen suunnittelukierroksen lopputulos. Suomen Merialuesuunnitelma 2030 on voimassa, on ollut 15.12.2020 saakka, jolloin kaikki rannikon maakuntien valtuustot olivat hyväksyneet suunnitelman oman merialueensa osalta. Suunnitelma on digitaalisessa muodossa kaikkien saatavilla kolmella kielellä, suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Kirjalliseen ja kartalliseen osioon jakautunut suunnitelma huomioi 11 merellistä teemaa - niiden kestävä kehityskuvan ja toimialan rakentamat visiot ja tiekartat vuoteen 2030. Kestävien suunnitteluratkaisujen takana on meriympäristön hyvän tilan saavuttamisen edistäminen.

Merialuesuunnittelu oli uusi aluesuunnittelun instrumentti, jonka toteuttamista ja lopputuloksen muotoa pohdittiin läpi koko ensimmäisen suunnittelukierroksen. Maankäyttö ja rakennuslaki (§67) asetti raamit, jonka mukaan viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään, on mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Suunnitteluprosessi nojautuikin ensisijaisesti yhteistoiminnallisuuteen, suunnitteluratkaisujen tekemiseen yhteisissä pöydissä sidosryhmien ja muiden asiantuntijoiden kanssa suunnitteluprosessin aikana. Lausunto pyydettiin viranomaisilta ja yhteisöiltä, joiden toimialaan tai tehtäviin suunnitelma olennaisesti liittyy. Lisäksi kaikille muille tahoille varattiin mahdollisuus tutustua valmisteluaineistoon sekä esittää siitä mielipiteensä. Suunnitteluprosessin aikana toteutettiin kaksi kuulemiskierrosta, ensimmäinen koskien tilannekuvan ja mittavan skenaariotyön sisältöjä, ja toinen koskien visiotyötä, suunnitelmaluonnosta ja suunnitelman vaikutusten arviointia.

Suomessa, toisin kuin muissa EU-maissa, merialuesuunnittelun vastuu on maakunnallisella tasolla. Kahdeksan rannikon maakunnan yhteinen suunnitteluponnistus on maantieteellisesti ja teemallisesti suurempi kuin mikä muu Suomessa tapahtunut alueiden käytön suunnitteluyhteistyö. Yhteisen kansallisen tason merialuesuunnitelman valmistelu siten, että siinä huomioidaan alueelliset ja jopa paikalliset erityispiirteet, vahvuudet ja haasteet, vaati uudenlaista yhteistyötä. Tätä suunnitteluyhteistyötä koordinoimaan rannikon maakuntien liittojen merialuesuunnittelijat perustivat yhteistuumin itselleen oman yksikön, merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaation, jota hallinnoidaan Varsinais-Suomen liitosta. Koordinaation kautta hoidetaan paitsi liittojen välinen suunnitteluyhteistyö, myös yhteistyötä merellisten sektoreiden sekä viranomaisten ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

Merellä ei ole rajoja. Siten merialuesuunnitteluakin tehdään rajat ylittävästi. Suomessa kansainvälisestä yhteistyöstä vastuussa on ympäristöministeriö, mutta myös merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatio osallistuu aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön. Suomi on maailmalla tunnettu osallistavasta merialuesuunnittelusta. Merellisten sidosryhmien ja viranomaisten kanssa tehty Skenaariotyö on nostettu EU:ssa hyväksi esimerkiksi sidosryhmien osallistamisesta ([linkki](#) raporttiin).

Suomen merialuesuunnitteluprosessia, sen ominaispiirteitä ja toteutumista, onnistumisia ja epäonnistumisia, on myös tutkittu. Tämän käsillä olevan selvityksen lisäksi on tarkasteltu muun muassa sitä, kuinka ekosysteemipohjaista lähestymistapaa soveltamalla on ollut mahdollista rakentaa merellisten sektoreiden ja merialuesuunnittelijoiden ymmärrystä alueellisista kytketyvyyksistä, sosio-ekologisesta systeemistä, jossa vaikutusten palautekehien kautta olemme kaikki eri toimimiemme kautta yhdessä samassa kokonaisuudessa ([Lähde ym. 2024](#)). Merialuesuunnittelun osallistavuudella on myös pyritty pitämään yllä merellisten sektoreiden motivaatiota osallistua aluekehitykseen kytköksissä olevaan suunnitteluprosessiin, ja osallistamisen on myös toivottu vaikuttavan luottamuksen rakentamiseen merialuesuunnittelijoiden ja merellisten sektoreiden välillä ([Erkkilä-Välimäki ym. 2022](#)). On tarkasteltu myös sitä, miten Suomen omintakeinen merialuesuunnittelun rakenne mahdollistaa sinisen talouden tukemisen niin, että samalla huomioidaan mahdollisimman tehokkaasti meriympäristön hyvän tilan tukeminen ([Haapasaari & Tatenhove, 2023](#)).

Ensimmäinen suunnittelukierros rakensi meille hyvän pohjan. Nyt on aika tehdä asiat vielä aiempaa paremmin. Käynnissä olevalla toisella suunnittelukierroksella Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (2019) ja sen velvoite ”oikeudenmukainen, osallistava ja kaikki ihmiset ja alueet huomioon ottava vihreä siirtymä” ohjaa myös

merialuesuunnittelua. Kattava, oikeudenmukainen ja oikea-aikainen merialuesuunnittelun vuorovaikutus on edellytys onnistuneelle sidosryhmäyhteistyölle ja merialuesuunnitelmalle asetetulle tavoitteelle vahvistaa sidosryhmien merialuesuunnitelmaa kohtaan kokemaa psykologista omistajuutta.

Osallistumisen arviointi laadittiin kyselyn, asiantuntijahaastatteluiden ja konsultin suorittaman itsenäisen arvioinnin avulla. Hanketta ohjasi työryhmä, jossa olivat edustettuina rannikon maakuntien liitot, ympäristöministeriö ja merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatio. Konsulttina hankkeessa toimi WSP Finland Oy.

Työryhmän jäsenet:

Ann Holm, Pohjamaan liitto

Anne Nummela, Satakuntaliitto

Heikki Saarento, Varsinais-Suomen liitto

Lotta Vuorinen, Kymenlaakson liitto

Mari Pohja-Mykrä,

Merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatio

Minttu Peuraniemi, Lapin liitto

Rauno Malinen, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Reijo Kiviniemi, Keski-Pohjanmaan liitto

Suvi Silvennoinen, Uudenmaan liitto

Tiina Tihlman, Ympäristöministeriö

Timo Juvonen, Varsinais-Suomen liitto

WSP Finland Oy:

Tiina Falck

Susanna Harvio

Karoliina Hellsten

Markus Kohonen

Juuso Lautiainen

Mari Pohja-Mykrä

Merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaattori

2. OSALLISTAMISEN ARVIOINTI

2. Osallistamisen arviointi

Arviointiprosessi

Merialuesuunnittelun ensimmäisen kierroksen osallistamisen arvioinnin keskeisenä lähestymistapana toimi *osallistava yhteisarviointi*. Arvioinnissa hyödynnettiin monipuolisesti eri menetelmiä, kuten kvantitatiivisia laskentamenetelmiä sekä laadullisia menetelmiä.

Kokonaisuuden arvioimiseksi työssä asetettiin arvioinnin tueksi arviointikriteeristö, jota hyödynnettiin osallistamisessa. Arviointikriteeristön määrittelyssä huomioitiin erityisesti tavoitelähtöisyys, arvioinnin toistettavuuden tarve seuraavilla suunnittelukierroksilla sekä Euroopan vihreän kehityksen (EGD) teemat, painottaen *oikeudenmukaista vihreää siirtymää*. Tämä ohjasi kiinnittämään erityistä huomiota merialuesuunnittelun ja merialuesuunnitelman yhdenvertaisuuteen, kuten saavutettavuuteen, sidosryhmien tasapuoliseen ja tasa-arvoiseen kohteluun, vaikutusmahdollisuuksiin, ja kutsuttujen sekä osallistujien kattavuuteen, ottaen huomioon myös ikä ja sukupuoli sekä toimintarajoitteet.

Arviointiteemat on esitetty tarkemmin viereisessä laatikossa.

Arvioinnissa tarkasteltiin asetetun arviointikriteeristön lisäksi osallistamisen toteutumista eri viranomaisten, asiantuntijoiden ja muiden toimijoiden sekä organisaatioiden näkökulmasta. Tämän lisäksi arvioinnissa huomiointiin erikseen kansallinen ja alueellinen taso.

Arvioinnin kriteeristö

Relevanssi ja hyödyttävyyys

mm. tapahtumien ja niistä saadun tiedon hyödynnettävyyys

- *Ovatko tilaisuudet ja viestintä hyödyttäneet suunnittelua ja sen eteenpäin viemistä?*

Organisointi ja kommunikatiivisuus

mm. järjestelyt, kutsut, tiedottaminen, viestin selkeys

- *Miten tilaisuuksien ja tiedottamisen organisointi sujui?*
- *Onko tilaisuuksissa keskitytty tarpeeksi oikeisiin asioihin, jotta tilaisuudet ovat edesauttaneet tavoitteiden saavuttamista?*

Ajoitus ja vuorovaikutuksen intensiteetti

mm. tilaisuuksien määrä ja toistuvuus, oikea-aikaisuus

- *Oliko vuorovaikutustapahtumien määrä riittävä ja olivatko ne oikea-aikaisesti järjestetty?*
- *Onnistuttiinko kontaktoinnin oikea-aikaisuudessa?*

Monipuolisuus

mm. erilaisten osallistumismuotojen mahdollisuus:

- *Ovatko vuorovaikutusmenetelmät olleet monipuolisia ja huomioineet erilaisten osallistumismuotojen mahdollisuuden?*

Tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus

mm. osallisten tasavertainen kohtelu

- *Miten hyvin tasa-arvoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen on kiinnitetty huomiota vuorovaikutusta suunniteltaessa ja toteutettaessa?*
- *Onko jokin sidosryhmä ehkä puuttunut?*

Avoimuus ja läpinäkyvyys

mm. tiedon löytyminen tapahtumiin, aineistojen saavutettavuus

- *Onko tieto suunnittelusta ja osallistumismahdollisuuksista ollut kaikkien saatavilla?*
- *Onko suunnittelussa käytetty ja tuotettu aineisto ollut saavutettavaa?*

2. Osallistamisen arviointi

Arvioinnin toteutus

Työssä kerättiin laajasti arviointitietoa osallistumisesta arviointikyselyn sekä teemakohtaisten ryhmähaastatteluiden kautta. Tämän jälkeen ensimmäisen suunnittelukierroksen kokonaisuutta arvioitiin ohjausryhmän itsearviointina ja yhteistyöskentelynä tunnistaen onnistumisia ja deltoja. Merialuesuunnittelun ensimmäisen kierroksen kokonaisarviointi toteutettiin osa-arviointien pohjalta konsultin asiantuntijatyöskentelynä.

Arvioinnissa hyödynnettiin työn aluksi asetettuja arviointikriteerejä kaikissa vaiheissa. Verkkokyselyn, ryhmähaastattelujen ja koordinaatioryhmän itsearvioinnista tuotettiin erilliset laajemmat yhteenvedot merialuesuunnittelun koordinaatioryhmän käyttöön. Arviointien yhteenvedojen koosteet on esitelty kriteereittäin seuraavilla sivuilla.

Huomioitavaa on, että arvioinnin tuloksiin on saattanut vähäisesti vaikuttaa merialuesuunnittelun piirissä työskentelevien henkilömuutokset viime vuosina. Koordinaatioryhmässä tuotiin esiin, että moni ensimmäisellä kierroksella tiiviisti mukana olleista avainhenkilöistä on saattanut eläköityä tai vaihtaa työnkuvaa suunnittelukierrosten välissä, ja siltä osin arvioinnista on saattanut jäädä puuttumaan yksittäisiä tärkeitä näkemyksiä.

Verkkokysely

Kysely toteutettiin nettikyselynä hyödyntäen Webropol-ohjelmaa. Kysely oli auki 20.2.-1.3.2024.

Kyselyä jaettiin laajasti Merialuesuunnittelun koordinaatioryhmän kautta eri kanavissa. Kysely lähetettiin noin 1200 vastaanottajalle.

Kyselyyn saatiin vastauksia 93 kpl, mikä vastaa noin 8 prosentin osuutta vastaanottajista.

Kyselyssä taustoitettiin osallistujien edustamaa tahoja, toimialaa, toiminta-aluetta sekä eri merialuesuunnittelun vaiheisiin ja tilaisuuksiin osallistumista.

Kyselyn kysymyksissä oli sekä pisteväittämiä arviointiasteikolla 1-10 (1 = en lainkaan samaa mieltä, 10 = täysin samaa mieltä), sekä avoimia kysymyksiä.

Ryhmähaastattelut

Tilaisuudet toteutettiin Teamsillä kolmena erillisenä asiantuntijoiden ryhmähaastatteluna 5.-7.3.2024 välisenä aikana.

Haastatteluihin osallistui yhteensä 12 merialuesuunnittelun sidosryhmien ydinhenkilöä.

Haastatteluissa painotettiin kolmea EU:n vihreän siirtymän teemaa:

- *Meriluonto ja -ympäristö*
- *Kalastus ja kalankasvatus*
- *Merellinen energiantuotanto ja meriliikenne ml. satamat*

Haastattelujen runko koostui ensimmäistä merialuesuunnittelukierrosta koskevasta arvioinnista sekä uuden kierroksen osallistamisen kehittämistarpeiden tunnistamisesta.

Koordinaatioryhmän itsearviointi

Merialuesuunnittelun koordinaatioryhmän itsearviointi toteutettiin MIRO-verkkotyöpöydällä yhteistyöskentelynä.

Itsearvioinnissa arvoitiin vuorovaikutusta merialuesuunnittelun koordinaatioryhmän tehtävän/roolin näkökulmasta (yhteensovittaminen, yhteistyön ylläpitäminen, yhteisen tavoitteen kirkastus, suunnittelun vahva tuki).

2. Osallistamisen arviointi **Relevanssi ja hyödyttävyys**

Verkkokysely: vastausten keskiarvo **6,7**

Koordinaatioryhmän itsearviointi

Koordinaatioryhmä koki, että **tilaisuudet ja viestintä ovat hyödyttäneet suunnittelua ja sen eteenpäin viemistä**. Erityisinä nostoina mainittiin toimialakohtaiset tilaisuudet, läsnäolotilaisuudet ja alueelliset tilaisuudet.

Ryhmähaastattelut

Ensimmäisen merialuesuunnittelun kierroksen vuorovaikutuksessa **erityistä kiitosta kaikkien haastatteluryhmien kesken saivat suunnittelun aikana järjestetyt monet erinäiset työpajat ja järjestettyjen tilaisuuksien sisältöä pidettiin pääsääntöisesti hyvinä**. Joidenkin haastateltujen tahojen osalta merialuesuunnittelun tilaisuuksissa ja työpajoissa **yhdessä tekemistä kuvattiin jopa vaikuttavaksi ja toimivaksi**.

Tilaisuuksien vaikuttavuudesta ja työskentelystä nousi esiin kuitenkin myös ääripäiden kokemuksia. Jotkut osalliset kokivat tilaisuuksien näyttävän merialuesuunnitelmat *"toiveiden tynnyreinä"*, ja toisten mielestä tilaisuuksissa tuli hyvin esiin **merialueiden kova käyttöpaine ja haaste yhteensovittavista toiminnoista**. Yksi haastateltava puolestaan koki tilaisuuksien pitäneen sisällään *"..paljon höttöä ja irti todellisuudesta olevaa akateemista kamaa."* Vaikka yhteistyöskentely koettiin yleisesti hyväksi ja toimivaksi, nostettiin haastatteluissa esiin myös tiettyjen **toimialojen välillä oleva kuilu** ja epäily siitä, onko yhteistä ymmärrystä syntynyt tai onko ymmärrys toisista toimialoista lisääntynyt ollenkaan (esimerkkinä kalankasvatus ja tuulivoima).

Muutaman haastateltavan mielestä **tilaisuuksien rooli ja tavoitteet jäivät välillä epäselviksi**. Tilaisuuksien osalta toivottiin **selkeämmin prosessin mandaatin esille tuomista**: mitä voidaan ja mitä ei voida tehdä merialuesuunnittelun prosessin ja merialuesuunnitelman puitteissa. Suunnitteluprosessin pituutta pidettiin myös haastavana: prosessin aikana voi tulla paljon muutoksia niin toimintaympäristöön (esim. muuttunut turvallisuuspoliittinen tilanne) kuin toimialoihin (esim. merituulivoiman räjähdysmäinen lisääntyminen). Haastateltavat näkivät, että myös väliajan ratkaisuja tulisi miettiä.

Yhteisen näkemyksen/tavoitteen muodostaminen koettiin haastatteluissa osittain hankalaksi: mistä yhteistä näkemystä haetaan ja keiden kesken? Yhteisen näkemyksen saavuttaminen koko merialueelle nähtiin haastavana, kun taas yhteisen näkemyksen hakeminen esimerkiksi pienemmille osa-alueille kerrallaan voisi olla järkevämpää ja helpommin saavutettavissa. Yhteisen näkemyksen saavuttamiseksi nähtiin tärkeäksi sekä **toimialojen kesken järjestettävät tilaisuudet** sekä **muiden toimialojen kanssa käytävät yhteiset keskustelut**.

2. Osallistamisen arviointi **Organisointi ja kommunikatiivisuus**

Verkkokysely: vastausten keskiarvo **6,7**

Koordinaatioryhmän itsearviointi

Plussina nähtiin MSP-koordinaation vetämä liittojen ammattiviestijöistä koostuva viestijärjestelmä, joka toimi viestin viemisessä alueellisille sidosryhmille, sekä paikoin alueellinen haastava mutta pakollinen sidosryhmien koolle saaminen.

Deltoina alueellisten kutsulistojen kasaaminen kaipaa parempaa organisointia ja tilaisuudet entistä selkeämpää ohjeistusta.

Ryhmähaastattelut

Kaikissa haastatteluissa koettiin, että **tiedottaminen tilaisuuksista oli riittävää**. Haasteeksi nostettiin kuitenkin se, että **kutsuja ja tiedotteita tuli niin paljon**. Priorisointi mihin tilaisuuksiin kannattaa osallistua milloinkin oli vaikeaa kutsujen perusteella, ja siihen kaivattiin selkeyttä jatkossa: miten tilaisuudet sijoittuvat koko suunnitteluprosessin aikajanelle ja millaiset vaikuttamismahdollisuudet niissä on oman toimialan näkökulmasta? Lisäksi kaivattiin tietoa siitä, miten voi osallistua asian käsittelyyn jos kutsuttuun tilaisuuteen ei pääse mukaan.

Tilaisuuksien osalta kaivattiin yleisesti **kokonaisnäkyä** siitä, millaisia tilaisuuksia ja millä sisällöillä tulee seuraavina vuosina merialuesuunnittelun osalta. Tämä helpottaisi organisaatioita vuosisuunnittelussa.

Sellaisissa tilaisuuksissa, joissa olivat kaikki toimialat koolle samaan aikaan, nostettiin esiin **tiukemman fasilitoinnin tarve työpajatyöskentelyssä**. Usealle haastateltavalle oli jäänyt kokemuksia siitä, että kovaäänisimmät osallistujat olivat eri tilaisuuksissa hallinneet keskustelua välillä liian tiukasti fasilitoinnin puuttumatta asiaan. Tällöin jonkin toimialan painoarvo tuntui ikävästi korostuvan. Lisäksi haastatteluissa nousi esiin jopa yksittäisen haastateltavan kokemus siitä, miten kalastuksen ja vesiviljelyn toimialan tuottamaa työpaja-aineistoa oli jopa tuhottu/muokattu muiden osallistujien toimesta.

Yleisesti toivottiin tarkennuksia myös siihen, **miten yksittäinen toimiala tai osallinen voi vaikuttaa prosessiin ja miten vuorovaikutuksen kautta annettu mielipide tai input huomioidaan jatkosuunnittelussa / miten se on otettu suunnittelussa huomioon**.

Vuorovaikutuksen ja viestinnän **kansainvälisyys** nousi myös esiin. Haastateltavat kokivat tärkeäksi osallistua ja vähintään tiedottaa erityisesti Ruotsin ja Ahvenanmaan suunnittelijoita merialuesuunnitteluprosessissa: missä vaiheessa esimerkiksi suunnitelmien yhteistarkastelu tehdään?

2. Osallistamisen arviointi **Ajoitus ja vuorovaikutuksen intensiteetti**

Verkkokysely: vastausten keskiarvo **6,6**

Ryhmähaastattelut

Vuorovaikutustilaisuuksia koettiin olleen riittävästi. Kaikissa haastatteluissa pohdittiin kuitenkin **tilaisuuksien jakautumista valtakunnallisiin ja alueellisiin:** toimialoilla erityisesti alueellisten tilaisuuksien tärkeys korostui kaikissa haastatteluissa.

Kontaktoinnin oikea-aikaisuus puhutti erityisesti asiantuntija- ja viranomaistahoilla. Meriluonto ja ympäristö -ryhmähaastattelussa nousi kehittämisehdotuksena esiin **tiedottamisen oikea-aikaisuus** huomioiden ne osallistujat, joilta toivottiin esimerkiksi esiintymisiä merialuesuunnittelun tapahtumissa. Näiden osalta toivottiin kontaktointia todella varhaisessa vaiheessa suunnitteluprosessia, jotta toiveet pystyttäisiin huomioimaan tahojen toiminnan vuosisuunnittelussa. Riittävän **aikaisen vaiheen kontaktointi** nähtiin mahdollistavan tilaisuuksiin paremmin valmistautumisen toimialojen osalta, ja aikaa jäisi riittävästi tutkimustulosten kokoamiseen ja jossain määrin myös alan sisäisen näkemyksen kehittämiseen jo ennen työpajoja.

Koordinaatioryhmän itsearviointi

Plussana suuri vuorovaikutuksen määrä ja tilaisuuksien ajoitus, sekä prosessin vaiheistamisen ajoitus. Plussana arvioitiin myös työpajojen suunnittelu ja resurssointi, sekä sitä kautta onnistuminen.

Deltoina pohdittiin osallistujien satunnaista kärsimättömyyttä kontekstin luomisessa tai perusasioita läpikäydessä, moni haluaisi jo suoraan asiaan. Kehittämiskohteeksi nousi myös kokonaiskuvan ja vaiheiden selkeyttäminen ja tämän viestintä, jotta uudetkin osallistujat ymmärtävät missä vaiheessa prosessia liikutaan ja millä tavalla voi vaikuttaa. Lisäksi deltanäkökulana mahdollinen tapahtumaähky ja kokonaiskuvan kirkastaminen, kun samanaikaisesti on useita vastaavia hankkeita ja tilaisuuksia, hankevetoisen merialuesuunnittelun haasteiden pohdinta, sekä "osallistujapankki" kutsulistojen kokoamisen helpottamiseen.

2. Osallistamisen arviointi **Monipuolisuus**

Verkkokysely: vastausten keskiarvo **6,7**

Koordinaatioryhmän itsearviointi

Plussaksi nostettiin läsnäolotilaisuudet.

Kehittämistä koetaan valtakunnan tason "keskustelun ja yhteensovittamisen" lisäämisessä ja mahdollisten maakunnallisten yhteistyöfoorumien järjestämisessä. Mahdollisena riskinä koetaan työpajauupumus, muunkinlaista osallistamista voisi kokeilla. Kansalaisraati ja tutkijoiden yhteistyötyöryhmä nähtiin potentiaalina.

Ryhmähaastattelut

Osallistamista pidettiin yleisesti laajana ja haastateltavat kokivat osallistumismahdollisuuksiensa olleen hyvät.

Monipuoliset osallistumismahdollisuudet saivat ryhmähaastatteluissa kiitosta ja ne nähtiin tärkeinä eri toimialojen kesken yhteisen tavoitteen muodostamiseksi.

Hybridi-osallistamista arvostettiin ja se nähtiin järkevänä myös jatkossa.

Lausuntoprosessin osalta haastateltavat eivät tunnista eriyisiä haasteita edellisellä kierroksella, vaan sitä pidettiin yleisesti **toimivana käytäntönä**.

Virallisen lausuntoprosessin lisäksi osa haastateltavista koki, että **viranomaisia olisi hyvä jatkossa keskusteluttaa suunnittelijoiden kanssa** ensimmäistä kierrosta enemmän. Esimerkiksi merenkulun näkökulmasta yhteinen työpaja/tapaaminen voisi syventää merialuesuunnittelijoiden ymmärrystä merenkulun tarpeista ja erityispiirteistä, jonka pohjalta suunnitelman päivitysprosessi voisi olla helpompaa.

Kalastuksen ja vesiviljelyn haastattelussa pohdittiin, tavoitettiinko ensimmäisellä kierroksella käytössä olleilla vuorovaikutuksen ja viestinnän keinoilla kuitenkin kaikkia toimijoita, jotka ovat hajallaan pitkin rannikkoa. Toimialalla koettiin, ettei alan yhteenliittymiä synny kovin helposti ja alalla on muutenkin "*hiljaisempaa väkeä*". Kehitysehdotuksena tunnistettiin mahdolliset **kohdennetut kyselyt tai haastattelut**.

2. Osallistamisen arviointi **Tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus**

Verkkokysely: vastausten keskiarvo **6,4**

Koordinaatioryhmän itsearviointi

Itsearvioinnissa tunnistettiin haasteellisena ministeriöiden ja ELY-keskusten osallistumisen vähäisyys ja vaatimattomuus, vaikka heitä yritettiin osallistaa läpi prosessin. Deltoina nousi esiin myös sidosryhmiä, joita voisi osallistaa paremmin: lapset, nuoret, opiskelijat, ja toisaalta kunnat ja ministeriöt. Kansalaisraadin käyttö mietityttää jatkossa osana merialuesuunnittelua; havaintona on samojen ihmisten osallistuminen tilaisuuksiin eri rooleissa.

Ryhmähaastattelut

Kaikki toimialat kokoavissa tilaisuuksissa osa haastateltavista koki **luonto- ja suojeluvoimien painottuvan erityisesti ja tasapuolisuuuden varmistaminen tilaisuuksissa jäi pohdittavanaan**. Lisäksi osa haastateltavista toivoi tarkempaa tarkastelua suunnittelun aikana siitä, **jäivätkö jotkut ryhmät osallistamisen ulkopuolelle** ensimmäisellä kierroksella ja miksi. Esimerkiksi sosioekonominen osaaminen tuntui erään haastateltavan mukaan puuttuvan tilaisuuksista. Lisäksi pohdittiin, onko paikallisia ihmisiä tai elinkeinon harjoittajia saatu riittävän laajasti mukaan, ja onko osallistamisessa huomioitu riittävästi maa- ja merialueiden käytön välinen toiminta.

Toimialojen sisäisen kentän laaja ja monipuolinen osallistuminen (elinkeinojen harjoittajat, tutkijat, viranomaiset) nähtiin myös tärkeänä, jotta toimiala kokonaisuudessaan ja erityispiirteinen tulee kuulluksi ja huomioituksi riittävällä tavalla.

Tilaisuuksiin kaivattiin myös joidenkin haastateltavien osalta **selvemmin suunnittelun reunaehdoja esille**: ”toiveiden tynnyristä” kohti konkreettisempaa suunnittelua. Haastateltavat korostivat, etteivät kaikki toimialat ja toiminnat mahdu samoille alueille, vaikka osan mielestä tilaisuuksissa näin viitteellisesti annettiin ymmärtää. Toisaalta osa haastateltavista koki tullessaan kuulluksi ja heistä keskustelu eri toimialojen välillä oli onnistunut tasa-arvoisesti ilman korostettua vastakkainasettelua.

Joiltain toimialoilta kaivattiin yhteishengen nostatusta siinä mielessä, että **vanhat ja uudet toimialat nähtäisiin suunnittelussa tasavertaisina keskustelukumppaneina**. Ns. kovat toimialat tai sellaiset toimijat, jotka viime kierroksella eivät olleet mukana, nähtiin nyt saapuneen mukaan keskusteluun. Esimerkkinä tästä nostettiin useamman haastateltavan taholta puolustusvoimat, jotka ovat uudella kierroksella lähteneet aiempaa aktiivisempaan keskusteluun eri toimijoiden kanssa.

Haastatteluissa nostettiin keskusteluun myös **kansainvälinen osallisuus** ja merialueilla yli valtiorajojen tapahtuva toiminta. Yhteensovitusta ja yhteistä keskustelua korostettiin erityisesti Ruotsin ja Ahvenanmaan kanssa. Uudella kierroksella on tärkeää pohtia esimerkiksi missä vaiheessa ja miten yhteistarkastelua tehdään.

2. Osallistamisen arviointi **Avoimuus ja läpinäkyvyys**

Verkkokysely: vastausten keskiarvo **6,7**

Ryhmähaastattelut

Yleisesti haastateltavat kokivat viestinnän ja vuorovaikutuksen olleen suunnitteluprosessin aikana **avointa ja läpinäkyvää**. Tietoa mm. tilaisuuksista ja suunnitelman etenemisestä on tullut kaikille riittävästi.

Vuorovaikutuksen avoimuuteen, läpinäkyvyyteen ja osallistamiseen liittyen hyvinä esimerkkeinä muista hankkeista nostettiin esiin:

- **Kansalaisraati** -tyyppinen lähestymistapa, jota kautta voitaisiin saada laajempaa näkemystä mm. asukkailta ja merialueen yksityisiltä käyttäjiltä (samalla voitaisiin viestiä merialuesuunnittelun etenemisestä).
- Riippumattoman osapuolen vetämät, yhteistä ymmärrystä ja toimijoiden välistä luottamusta rakentavat yhteensovitusprosessit. Tästä nostona mm. Tuulivoiman ja poronhoitoalueiden yhteensovittaminen.

Koordinaatioryhmän itsearviointi

Plussana arvioitiin tiedon oleminen kaikkien saatavilla: merialuesuunnittelun kotisivut toimivat hyvin. Sivusto täytyy uusia vastaamaan uutta käynnissä olevaa merialuesuunnittelukierrosta.

Deltoina medianäkyvyyden parantaminen ja teknisen kaavoituskielen välttäminen suuren yleisön saavutettavuuden vuoksi.

2. Osallistamisen arviointi **Arvioinnin kooste kriteereittäin**

Relevanssi ja hyödyttävyy

Tilaisuudet ja viestintä onnistuivat hyödyttämään suunnittelua ja sen eteenpäin viemistä:

- onnistuneet vuorovaikutustilaisuudet sekä osallisten että järjestäjien näkökulmasta
- Yhteistyöskentelyn mahdollisuuksia pidettiin pääosin hyvänä ja työskentelyä jopa vaikuttavana

• Kyselyn ka. 6,7 / 10

Organisointi ja kommunikatiivisuus

Viestinnän ja vuorovaikutuksen koettiin lisäävän ainakin jossain määrin ymmärrystä merialuesuunnittelusta ja sen tavoitteista (7,2/10):

- tiedottaminen tilaisuuksista oli riittävää ja tilaisuudet koettiin osallisten mielestä laadukkaasti järjestettyinä (7,2/10)
- Koordinaatioryhmän alainen viestijärjestelmä toimi hyvin

• Kyselyn ka. 6,7 / 10

Ajoitus ja vuorovaikutuksen intensiteetti

Osallistamisen määrä koettiin pääosin riittävänä:

- tilaisuuksia koettiin olleen riittävästi sekä valtakunnan tasolla että alueellisesti; alueellisten tilaisuuksien rooli nähtiin erityisen tärkeänä ja niitä pidettiin onnistuneina
- Pääosin tiedottamisen ja kutsujen koettiin olleen oikea-aikaista

• Kyselyn ka. 6,6 / 10

Monipuolisuus

Osallistamista toteutettiin monipuolisesti läpi prosessin:

- viestintää tehtiin monikanavaisesti
- tilaisuuksia ja osallistumismahdollisuuksia järjestettiin monipuolisesti
- hybridi-tilaisuudet koettiin hyvinä

• Kyselyn ka. 6,7 / 10

Tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus

Ensimmäisellä kierroksella tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus toteutui ainakin osittain mm:

- pyrkimyksellä saada kaikki merelliset sidosryhmät mukaan yhteistyöskentelyyn
- tasavertaisena viestintänä kaikille osallisille
- Vuorovaikutusmahdollisuuksien tarjoamisena yhdenvertaisesti
- Viestimällä ja tuottamalla aineistoa kolmikielisesti

• Kyselyn ka. 6,4 / 10

Avoimuus ja läpinäkyvyys

Osallistamisen avoimuus ja läpinäkyvyys onnistui ainakin seuraavin osuuksin:

- tietoa tilaisuuksista ja suunnitelman etenemisestä on jaettu avoimesti
- viestintä vuorovaikutustilaisuuksissa on ollut avointa ja läpinäkyvää
- suunnitteluaineisto on ollut avoimesti saatavilla ja se on ollut saavutettavaa

• Kyselyn ka. 6,7 / 10

Merialuesuunnittelun prosessin kuvaus puuttui oleellisesti viestinnästä ja vuorovaikutuksesta, suunnittelun reunaehdot kaivattiin. Lisäksi:

- merialuesuunnitelman tavoitteiden esiintuominen kaipasi vahvistusta
- kaivattiin toimialojen reunaehdot esittämistä yhteistyöskentelyn tueksi
- toimialojen tarpeiden yhteensovittaminen koettiin jääneen osin vajaaksi

Tiedotteiden ja kutsujen määrä oli suuri, tilaisuuksia oli vaikea erottaa toisistaan ja niiden suhdetta suunnitteluprosessiin ei ymmärretty. Lisäksi:

- tilaisuuksien järjestämiseen kaivattiin enemmän tukea
- tilaisuuksien tavoitteiden kuvaaminen suppeaa ja yhteistyöskentelyn ohjaaminen ja fasilitointi osin turhan kevyttä
- viestintä osallistamisen vaikuttavuudesta puutteellista osallisille

Viestinnän ja vuorovaikutuksen osalta kaivattiin prosessiin liitettyä kokonaisnäkymää ja vuosikelloa tulevista tilaisuuksista. Lisäksi:

- kontaktoinnin oikea-aikaisuudessa haasteita niiden osallisten suuntaan, joilta toivotaan esittelyaineistoa tilaisuuksiin
- Vaikka yhteistyöskentelyn tilaisuuksien määrä sai kiitosta, aiheutti se myös osittain työpajähäykä

Monipuolisesta viestinnästä ja vuorovaikutuksesta huolimatta nousi huoli siitä, tavoitetaanko käytössä olevilla menetelmillä kaikki suunnittelun osapuolet mukaan riittävällä tavalla:

- viranomaistahoja toivottiin osallistettavan enemmän/eri tavoin jatkossa
- Kohdennettuja kyselyjä/haastatteluja toivottiin erityisesti toimialoilla, joilla alueellisuus korostuu toiminnassa

Osalliset tunnistivat tasa-arvoisuutta mahdollisesti heikentävinä seikkoina:

- Luonto- ja suojelutoimialan nähtiin painottuneen vuorovaikutustilaisuuksissa
- Merituulivoima koettiin haastavana yhteensovittavana ja eriarvoisena muihin toimialoihin nähden
- Uusien ja vanhojen toimialojen kohteileminen samanarvoisina ontui

Avointa ja läpinäkyvää prosessia heikensi:

- osin heikko medianäkyvyys
- teknisen kaavakielen käyttö
- joidenkin sidosryhmien puuttuminen suunnittelun piiristä
- kansainvälinen näkökulma/yhteensovitus ei näkynyt joillekin sidosryhmille

2. Osallistamisen arviointi **Alueellinen ja toimialakohtainen näkökulma**

Alueellisia eroavaisuuksia arvioinnissa

Tiedottaminen ja viestintä suunnittelualueittain

Huomion arvoisena nostona Pohjoinen Selkämeri, Merenkurkku ja Perämeri – suunnittelualue pisteytti kyselyn väittämässä kaikki viestinnän väittämät muita suunnittelualueita matalammin, kun taas Saaristomeri ja Selkämeren eteläosa oli suurimmalta osin muita alueita tyytyväisempi vastauksissaan.

Tilaisuudet ja työpajat

Sama ilmiö aluekohtaisissa eroissa toistuu myös tilaisuuksien ja työpajojen osalta, eli Pohjoinen Selkämeri, Merenkurkku ja Perämeri –suunnittelualue oli kyselyyn vastaamisessa järjestelmällisesti tyytymättömämpi kuin muut alueet, ja toisaalta Saaristomeri ja Selkämeren eteläosa oli tyytyväisempi. Vastausten perusteella pohjoisella suunnittelualueella toivotaan myös enemmän alueellisia tilaisuuksia kuulla merialuesuunnittelun etenemisestä.

Vaikuttaminen suunnittelualueittain

Edellä olevien tapaan Pohjoinen Selkämeri, Merenkurkku ja Perämeri – suunnittelualueen vastaajat kokivat voivansa vaikuttaa suunnitteluun muita alueita kehnommin. Tässä osiossa kuitenkin pääosin korkeimmin pisteyttänyt onkin Suomenlahti.

Vuorovaikutusprosessi

Sama trendi suunnittelualueiden välillä näkyy myös vuorovaikutuksen arvioinnissa pohjoisen alueen ollessa muita tyytymättömämpi. Saaristomerien ja Selkämeren eteläosan alueen toimialat ovat olleet selvästi tyytyväisempiä oman toimialan saamisessa mukaan suunnitteluun, kuin muiden alueiden toimialat.

Arviointia toimialakohtaisesti

Tiedottaminen ja viestintä

Uutta tietoa lisäävä viestintä eri kanavilla ja tilaisuuksissa on ollut merialuesuunnittelun vahvuus lähes kaikkien toimialojen mielestä. Toinen vahvuus lähes kautta linjan on avoin ja läpinäkyvä viestintä, sekä sen oikea-aikaisuus.

Kyselyssä tyytyväisimpiä tiedottamisen ja viestinnän onnistumiseen kautta väittämien olivat olleet energia, meriliikenne, meriteollisuus, ja kalankasvatus ja muu vesiviljely, kun taas kalastus ja kulttuuriperinnön toimiala olivat selvästi kriittisempiä. Ryhmähaastatteluuissa ei juuri noussut eroja toimialojen osalta: kaikissa haastatteluuissa koettiin tiedottamisen ja viestinnän olleen riittävää ensimmäisellä suunnittelukierroksella.

Tilaisuudet ja työpajat

Huomionarvoiseksi tilaisuuksien ja työpajojen osalta nousi kyselyn perusteella energiatoimialan tyytyväisyys yhdenvertaisista mahdollisuuksista osallistua ja tuoda näkemyksiä työpajoihin, kun taas kalastus, kalankasvatus, matkailu, kulttuuriperintö sekä luonto ja ympäristö suhtautuivat samaan kysymykseen huomattavasti kriittisemmin. Myös kokonaisuudessaan kulttuuriperintö ja kalastus olivat muita toimialoja tyytymättömämpiä tilaisuuksien ja työpajojen osalta. Energiatoimiala oli myös selvästi tyytyväisempi tilaisuuksien ajankohtiin ja osallistumisen mahdollisuuksiin.

Vaikuttaminen suunnitteluun

Vaikuttamiseen liittyvissä kokemuksissa oli kyselyn tuloksissa melko paljon hajontaa toimialojen välillä. Avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen oli tyytyväisin meriliikenne ml. satamat ja meriteollisuus, kun taas energiatoimiala oli alhaisimpia pisteyttäjiä hyvästä tilaisuuksien ja työpajojen arvostelusta huolimatta. Kuten myös tilaisuuksien ja viestinnän suhteen, kalastus ja kulttuuriperintö kokivat matkailun, kalankasvatuksen ja ympäristötoimialojen ohella energiaa, meriteollisuutta ja meriliikennettä enemmän riittämättömyyttä oman toimialan hyvin mukaan saamisessa. Ryhmähaastatteluuissa kalastuksen ja kalankasvatuksen sektori toi esiin kokeneensa vahvasti, ettei heidän osallistumisellaan ollut juurikaan vaikuttavuutta.

2. Osallistamisen arviointi **Euroopan vihreän kehityksen ohjelma**

Oikeudenmukainen vihreä siirtymä, tasa-arvoisuus ja tasapuolisuus

Avoin ja läpinäkyvä viestintä ja tiedottaminen ylipäänsä, tilaisuuksissa viestiminen, sekä suunnittelun avoin ja läpinäkyvä eteenpäin vieni ovat olleet merialuesuunnittelun ensimmäisen kierroksen vahvuuksia.

Kehitettävää on varsinkin toimialojen ja suunnittelualueiden kokemuksessa tasapuolisuudesta ja yhdenvertaisuudesta, kalastuksen ja kulttuuriperinnän ollessa jäljessä muita toimialoja selvästikin tyytymättömämpiä kohteluunsa. Ero näkyy myös kyselyn väittämien vastuksissa oman toimialan tasapuolisesta ja tasa-arvoisesta kohtelusta. Selviä eroja on myös suunnittelualueiden välillä, kun Pohjoinen Selkämeri, Merenkurkku ja Perämeri –alue koki olevansa muita alueita kehnommin huomioitu. Tästä voi päätellä, että pohjoisen suunnittelualueen kalastajat ja kulttuuriperinnön edustajat erityisesti ovat kokeneet merialuesuunnittelun epäilemmäksi kuin muut.

Isossa kuvassa vaikuttaa siltä, että teollisuussektorin toimialat ovat olleet tyytyväisempiä kuin esimerkiksi kalastuksen, matkailun, kulttuuriperinnön sekä ympäristön ja luonnon toimialat.

Ryhmähaastatteluissa korostui merituulivoiman koettu erityisasema lähes kaikkien teemahaastatteluissa mukana olleiden toimialojen osalta. Useamman toimialan näkökulmasta merituulivoima ja sen toimintaedellytykset koettiin muiden toimialojen tarpeet yliajavana erityisesti yhteistyöskentelyn tilaisuuksissa.

2. Osallistamisen arviointi **Yhteenveto**

Positiivisia kokemuksia osallistamisesta

Merialuesuunnittelun ensimmäisen suunnittelukierroksen osallistaminen onnistui arviointitavasta riippuen hieman eri tavoin. Kokonaisarvioinnin myötä osallistamisen voidaan arvioida kuitenkin sujuneen melko hyvin, huomioiden koko suunnitteluprosessin kehittämisen tapahtuneen samanaikaisesti varsinaisen suunnittelutyön ja siihen liittyvän yhteistyöskentelymallin luomisen kanssa.

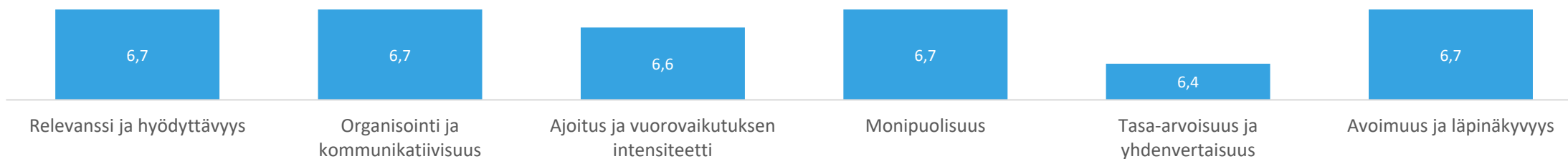
Teemakohtaisissa ryhmähaastatteluissa osallistamisen koettiin onnistuneen kokonaisuutena hieman paremmin verrattuna nimettömän kyselyn kautta saatuun arviointitulokseen. Ryhmähaastatteluissa yleinen tunnelma toteutuneesta osallistamisesta oli pääosin positiivinen. Kyselyn arviointikriteereittäin tehtyjen koosteiden keskiarvot on esitetty sivun alareunan kuvaajassa. Kyselyn kysymysten pisteväittämien arviointiasteikolla 1-10 tarkoitti 1 = en lainkaan samaa mieltä ja 10 = täysin samaa mieltä. Koosteista kaikki saivat keskiarvoksi yli 5 pistettä, jolloin viestinnän ja vuorovaikutuksen onnistumisesta ollaan oltu enemmän samaa mieltä kuin eri mieltä. Tulkinalla, jossa 5 pistettä kuvaa jonkinlaista neutraalia suhtautumista asiaan, on 6,4-6,7/10 pistettä kuitenkin tulos, joka tuo ilmi selviä kehitystarpeita laajasti koko osallistamisen kentältä seuraavaa kierrosta ajatellen.

Merialuesuunnittelun itsearvioinnissa osallistaminen nähtiin myös onnistuneen riittävällä tasolla, mutta kehityskohteita tunnistettiin viestintään ja vuorovaikutukseen liittyen myös koordinaatioryhmän taholta.

Onnistumisia ja kehittämisen paikkoja

Osallistamisen tärkeimpinä onnistumisina ensimmäisellä kierroksella erottuivat **prosessin läpi kulkenut monikanavainen ja monipuolinen viestintä sekä kaikille merellisille sidosryhmille järjestetyt yhteistyöskentelyn mahdollisuudet**. Tilaisuudet koettiin järjestetyiksi sellaisilla tavoilla (sisältö, osallistumistapa, tilaisuuden sijainti), jotka tukivat osallisten osallistumismahdollisuuksia.

Heikkouksina ensimmäisen kierroksen osallistamisesta tunnistettiin erityisesti **merialuesuunnitteluprosessin ja siihen liittyvän osallistamisen kuvauksen puuttuminen** suunnitteluun liittyvässä viestinnässä ja osana tilaisuuksia. Osallistamista koskevana muina haasteina nousi esiin mm. **tilaisuuksien järjestämiseen ja kutsumiseen liittyvät käytännöt, yhteistyöskentelyn tietopohjaan liittyvät puutteet, yhteisen tavoitteen hämärtyminen sekä toimialojen osittainen eriarvoisuus ja yhteensovittamisen haasteet**.

3. KEHITTÄMISTARPEET JA SUOSITUKSET

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Taustalla Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (EGD)

Käynnissä olevalla toisella suunnittelukierroksella Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (2019) ja sen velvoite ”*oikeudenmukainen, osallistava ja kaikki ihmiset ja alueet huomioon ottava vihreä siirtymä*” ohjaa myös merialuesuunnittelua. Kattava, oikeudenmukainen ja oikea-aikainen merialuesuunnittelun vuorovaikutus on edellytys onnistuneelle sidosryhmäyhteistyölle ja merialuesuunnitelmalle asetetulle tavoitteelle vahvistaa sidosryhmien merialuesuunnitelmaa kohtaan koettua psykologista omistajuutta.

Kehittämistarpeet

Merialuesuunnittelun toisella kierroksella sovelletaan ensimmäisen kierroksen tavoin ekosysteemilähestymistapaa, jonka mukaan osallistava suunnittelu ja viestintä on keskeinen suunnittelun periaate. Periaatteen huomioimiseksi ja suunnitteluun liittyvän vuorovaikutuksen ja viestinnän kehittämiseksi tässä työssä on tunnistettu ja määritelty ensimmäisen kierroksen arvioinnin kautta useita eritasoisia ja -laajuisia kehittämistarpeita seuraavaa suunnittelukierrosta ajatellen.

Kehitystarpeita on tarkasteltu saman kriteeristön avulla, jolla ensimmäisen kierroksen arviointi toteutettiin.

Asetetun kriteeristön lisäksi kehitystarpeiden määrittelyssä huomioitiin Euroopan vihreän kehityksen (EGD) teemat, joista työssä korostettiin oikeudenmukaista vihreää siirtymää. Tämä ohjasi tarkastelemaan seuraavan kierroksen kehitystarpeita erityisesti merialuesuunnittelun ja merialuesuunnitelman yhdenvertaisuuteen liittyen. Yhdenvertaisuus näkyy suunnittelutyössä mm. saavutettavuutena, sidosryhmien tasapuolisena ja tasa-arvoisena kohteluna sekä mahdollisimman laajasti tarjottuina vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksina.

Kehitystarpeita tunnistettiin ja määriteltiin kaikkien eri kriteerien osalta. Tarpeet on esitelty seuraavilla sivuilla kriteereittäin.

Suosituks

Ensimmäisen kierroksen arvioinnin perusteella tunnistettujen kehitystarpeiden toimeenpanemiseksi työssä on myös annettu suosituksia siitä, miten kehitystarpeet tulisi huomioida ja ottaa käyttöön seuraavalla suunnittelukierroksella. Suosituksia annettiin kehitystarpeiden tavoin kaikkien arviointikriteerien osa-alueilta. Suosituksia on tavoitteena hyödyntää laajasti seuraavan kierroksen osallistamisen suunnittelussa.

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Relevanssi ja hyödyttävyys

Kehittämistarpeet

Vuorovaikutuksen ja viestinnän *relevanssin ja hyödyttävyyden* arvioinnin pohjalta kehittämistarpeita seuraavalle suunnittelukierrokselle tunnistettiin erityisesti **eri toimijoiden ja toimialojen yhteisen näkemyksen tavoittamisessa** sekä **toimialakohtaisten reunaehtojen esiintuomisessa** tilaisuuksien yhteistyöskentelyn hyödyttävyyttä ajatellen. Näiden teemojen lisäksi osallisten näkökulmasta olisi tärkeää tuoda jatkossa edelleen vahvasti esille koko merialuesuunnittelun roolia ja liittymistä muihin suunnittelujärjestelmiin.

Yhteisen tavoitteen ja näkemyksen asettaminen

Merialuesuunnittelun suunnittelualueiden ollessa laajoja, useampien maakuntien alueille ulottuvia ja toimijakentältään moninaisia, on tärkeää muodostaa suunnitelman yhteistyöskentelyn mahdollistamiseksi yhteinen näkemys siitä, mitä suunnitelmalla ollaan tavoittelemassa. Merialuesuunnittelun ensimmäisen kierroksen kokemuksella vuorovaikutustilaisuuksien koettu onnistuminen korreloi sen kanssa, onnistuttiinko tilaisuuksissa työskentelemään kohti yhteisiä tavoitteita yhteensovitetun näkemysten kanssa.

Reunaehdot työn tukena vuorovaikutustilaisuuksissa

Merialuesuunnitelmien avulla on määrää sovittava yhteen merialueille kohdistuvia eri intressejä ja ehkäistä ennakoita niiden välisiä ristiriitoja.

Vaikka ensimmäisellä suunnittelukierroksella keskityttiin vahvasti merellisten sektorien toimintaympäristöihin, kehitysnäkymiin ja tarpeisiin, tulee näihin palata myös suunnittelun toisella kierroksella. Merellisten sektorien tarpeiden yhteensovituksen lähtökohdaksi on tärkeä muodostaa vielä selkeämmin toimialakohtaiset reunaehdot, joiden perusteella yhteensovitusta sekä toimialojen sisällä että eri toimialojen kesken voidaan tehdä. Tärkeänä kehittämiskohteena näyttäytyi myös merialuesuunnittelijoille tuotettava reunaehtoja/toimialojen toimintaedellytyksiä kuvaava aineisto, joka edesauttaa osallisten yhteistä työskentelyä kaikkien lähtiessä samalta viivalta ja ymmärrystasolta suunnitelmien laatimisessa.

Tilaisuuksien rooli ja tavoitteet selkeäksi

Merialuesuunnittelun prosessin moninaisten tilaisuuksien hyödyttävyyteen ja relevanssiin liittyen on jatkossa tärkeää viestiä selkeästi tilaisuuksien roolista ja tavoitteista, niiden sijoittumisesta koko suunnitteluprosessin aikajanelle tiettyyn suunnitteluvaiheeseen ja siitä, mihin tilaisuudessa voi vaikuttaa. Näiden lisäksi tulisi tuoda ilmi, miten käynnissä olevaan suunnitteluvaiheeseen voi osallistua, jos on estynyt osallistumasta ko. tilaisuuteen.

Suosituksukset

- Muodostetaan suunnittelun lähtökohdaksi yhteiset tavoitteet, joihin osalliset voivat sitoutua
- Varmistetaan riittävä tietopohja suunnitteluun: kootaan toimialakohtaiset reunaehdot yhteistyöskentelyn mahdollistamiseksi ja suunnittelijoiden lähtötiedoksi
- Viestitään laajasti suunnittelun eri vaiheissa yhteisesti asetetuista tavoitteista, suunnittelua ohjaavista reunaehdoista ja siitä, miten sidosryhmien toivotaan osallistuvan ja mitä heiltä odotetaan prosessin aikana
- Pidetään prosessikaavio aktiivisesti esillä: liitetään tapahtumat kaaviossa osaksi suunnitteluprosessia, jolloin osalliset hahmottavat suunnittelun vaiheistuksen sekä jo menneet että tulevat osallistumisen mahdollisuudet läpi prosessin

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Organisointi ja kommunikatiivisuus, 1/2

Kehittämistarpeet

Organisointia ja kommunikatiivisuutta koskevat kehitystarpeet viestinnässä ja vuorovaikutuksessa kohdistuvat pitkän ja monivaiheisen **suunnitteluprosessin kuvaamiseen**, entistä **informatiivisempaan viestintään**, osittain **viestinnän kohdentamiseen** sekä merialuesuunnittelun **osallisten antaman työpanoksen selkeämpään dokumentointiin ja sen esittämiseen takaisin osallisille**. Näiden lisäksi merialuesuunnittelun toisella kierroksella tulee **kehittää tilaisuuksien suunnitteluun ja järjestelyihin liittyviä toimintamalleja**.

Prosessin selkeä kuvaus

Merialuesuunnittelun prosessin kuvaaminen ja kuvauksen liittäminen osaksi suunnittelua ja suunnitelmia koskevaan viestintään on tärkeää. Pitkän prosessin selkeä kuvaaminen suunnitteluvaiheittain ja vaiheisiin liittyvien vuorovaikutusmahdollisuuksien esittäminen auttaa osallisia ymmärtämään suunnitelman tilannekuvaa ja hahmottamaan selkeämmin omia mahdollisuuksiaan osallistua ja vaikuttaa suunnitteluun. Osallisille ja sidosryhmille on myös tärkeää sanoittaa sitä, mitä sidosryhmiltä toivotaan merialuesuunnittelun prosessin eri vaiheissa. Merialuesuunnittelun ensimmäisellä kierroksella oli jo käytössä yhteistoiminnallisesta suunnittelusta eli osallistamisprosessista valmisteltu infograafi. Infograafien päivitys (prosessi ja osallistaminen) on tärkeä osa kehitystyötä toista suunnittelukierrosta ajatellen.

Jatkuvaa vuoropuhelua viestinnän ja vuorovaikutuksen keinoin

Merialuesuunnittelijoiden, asiantuntijoiden ja kaikkien merellisten sidosryhmien jatkuva vuoropuhelu on tärkeä edellytys osallistamisen onnistumiselle myös suunnittelun toisella kierroksella. Jatkuva vuoropuhelu vaatii oikea-aikaista, monipuolista ja riittävää tiedottamista, tilaisuuksia ja osallistumismahdollisuuksien aktiivista tarjoamista. Tämän toteuttamiseksi työssä tulee laatia selkeä ja suunnitelman tavoitteet huomioiva vuorovaikutussuunnitelma, jota noudatetaan läpi suunnitteluprosessin.

Kohdennettua ja informatiivista kutsuntaa

Yhteistoiminnallista suunnittelua korostavassa prosessissa on tärkeää tavoittaa oikeat osalliset mukaan suunnitteluun kaikissa suunnittelun eri vaiheissa. Ensimmäisellä suunnittelukierroksella tehty laaja sidosryhmäkartoitus on muodostanut merialuesuunnitteluun kattavan sidosryhmäverkoston, jota hyödynnetään viestinnässä ja tilaisuuksien kutsuja lähetettäessä. Verkoston muodostavan sidosryhmälistauksen tietoja tulee tarpeellisin väliajoin päivittää ja varmistaa, että viestintä ja kutsut lähtevät oikeille tahoille ja kutsut ovat sisällöltään selkeitä: kutsuista käy ilmi tilaisuuksien tavoite, liittyminen koko suunnitteluprosessiin ja vaikuttamisen mahdollisuus. Sidosryhmälistauksessa on hyvä huomioida myös erityisesti sellaiset asiantuntija- ja viranomaistahot, jotka käyttävät kirjaamo-palveluita. Näiden tahojen kanssa tulisi jatkossa sopia selkeästi, kohdennetaanko kutsut toisella kierroksella ko. tahoille kirjaamon kautta vai henkilökohtaisesti.

Suosituks

- Tuotetaan merialuesuunnittelun prosessista selkeä prosessikuvaus, infograafi, jota hyödynnetään laajasti kaikessa suunnittelun viestinnässä ja vuorovaikutuksen tukena
- Laaditaan kattava, ensimmäisen kierroksen arvioinnin kehitystarpeet huomioiva vuorovaikutussuunnitelma, jota noudatetaan ja hyödynnetään läpi suunnitteluprosessin
- Kohdennetaan viestintää ja kutsuja tärkeimpien osallisten osalta, viestitään riittävän aikaisessa vaiheessa kaikille osallisille
- Käydään läpi merialuesuunnittelun sidosryhmälistaus ja siihen liittyvä yhteydenottopolitiikka mm. kirjaamoja käyttävien tahojen osalta

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Organisointi ja kommunikatiivisuus, 2/2

Tukea tilaisuuksien järjestämiseen

Yhteistyöskentelyn ollessa yksi tärkeä perusta merialuesuunnittelulle, tulee prosessiin sisältyvien tilaisuuksien huolelliseen suunnitteluun ja järjestämiseen kiinnittää erityistä huomioita. Etenkin alueellisten ja toimialakohtaisten tilaisuuksien järjestämisen tueksi ja laadun varmistamiseksi on syytä pohtia erillisen ohjeistuksen laatimista, ”Osallistamisen ABC”. Tämä voi tukea myös tasavertaisuuden periaatetta suunnittelualueittain ja toimialoittain, kun tilaisuuksia yhdenmukaistetaan ja strukturoidaan entistä tarkemmin. Yhteistyöskentelyä sisältävissä työpajoissa käytettävät vuorovaikutusmenetelmät tulee valita tilaisuuksien tavoitteet ja kohderyhmä huomioiden. Vuorovaikutusmenetelmien valinnassa ja vuorovaikutuksen suunnittelussa voidaan hyödyntää merialuesuunnittelun ensimmäisellä kierroksella kehitettyä vuorovaikutusmallia, joka ohjaa tilaisuuksien suunnittelua aina sidosryhmien tunnistamisesta vuorovaikutustyökalujen valintaan.

Vaikuttavaa osallistamista ja osallistumista

Merialuesuunnittelun ja -suunnitelman vaikuttavuus syntyy prosessin myötä: sidosryhmien yhteisymmärryksen, suunnitelmaan sitoutumisen ja sitä kohtaan koetun omistajuuden kautta. Yhteisymmärrys vaatii yhteistä työskentelyä, joka mahdollistuu moninaisen vuorovaikutuksen kautta. Suunnitelmaan sitoutumista voidaan edistää kiinnittämällä toisella suunnittelukierroksella huomiota siihen, miten vuorovaikutuksen ja osallistamisen kautta kerätyn tiedon ja työpanoksen vaikuttavuutta ja vaikuttavuuden arviointia kuvataan suunnitteluprosessin aikana takaisin suunnitteluun osallistuneille. Oman työpanoksen näkeminen motivoi osallisia osallistumaan myös jatkossa suunnitteluprosessiin ja sen tilaisuuksiin.

Suositukset

- Tuetaan merialuesuunnittelun vuorovaikutustilaisuuksia järjestäviä tahoja tarjoamalla tukea ja ohjeistusta tilaisuuksien suunnitteluun
- Hyödynnetään ensimmäisen suunnittelukierroksen oppeja toimineista vuorovaikutustavoista ja otetaan merialuesuunnittelun vuorovaikutusmalli käyttöön
- Dokumentoidaan osallistamisen tuotoksia ja vaikuttavuutta ja viestitään siitä osallisille

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Ajoitus ja vuorovaikutuksen intensiteetti

Kehittämistarpeet

Onnistuneen merialuesuunnittelun keskeisenä mahdollistajana toimii avoin, oikea-aikainen ja monisuuntainen viestintä ja vuorovaikutus. *Ajoituksen ja vuorovaikutuksen intensiteettiin* liittyvinä kehitystarpeina nousivat ensimmäisen kierroksen kokemusten perusteella **kontaktoinnin oikea-aikaisuus** ja **vuosikellon laatiminen**. Näiden lisäksi tulee järjestää riittävä määrä **alueellisia ja valtakunnallisia tilaisuuksia sekä toimialakohtaisesti että toimialojen kesken yhteisesti**.

Oikea-aikaista tiedottamista ja kontaktointia

Merialuesuunnittelun jatkuvassa, koko prosessin läpi kulkevassa viestinnässä tulee huomioida kontaktoinnin oikea-aikaisuus eri sidosryhmät huomioiden: ensimmäisen suunnittelukierroksen kokemuksen pohjalta on tarvetta tunnistaa toisella suunnittelukierroksella esimerkiksi ne tahot ja osalliset, joilta toivotaan erillistä ja ennakolta valmisteltuja esityksiä tai aineistoja vuorovaikutustilaisuuksiin. Riittävän aikaiset kutsut tilaisuuksiin turvaavat paitsi osallisten että asiantuntijoiden osallistumisen mahdollisuudet niin myös tilaisuuksien puhujien esitysten sisällön laadun riittävän pitkän valmistautumisajan myötä.

Merialuesuunnittelun vuosikellon rytmitystä

Pitkän suunnitteluprosessin aikana osallisten focus saattaa herpaantua: yksittäisiä tilaisuuksia on vaikea hahmottaa osana laajaa prosessia ja toistuvien työpajojen merkitys suunnittelun eri vaiheissa hämärtyä.

Kokonaiskuvan hahmottamiseksi ja suunnitelmaprosessin seuraamisen helpottamiseksi toiselle kierrokselle tulee laatia merialuesuunnittelun prosessiin liitetty vuosikello, joka selkeyttää viestinnän ja vuorovaikutuksen rytmitystä. Vuosikelloon sidotut tilaisuudet ja tapahtumat auttavat lisäämään osallistujien ymmärrystä prosessin eri vaiheista. Osallisten näkökulmasta samaan aikaan joka vuosi toistuvat tapahtumat helpottavat prosessin seuraamista ja siinä mukanaoloa, kun tilaisuudet ovat ennakoitavissa.

Toimialojen sisäisiä ja eri toimialat yhteen kokoavia tilaisuuksia

Selkeänä viestinä ensimmäisen kierroksen arvioinnista nousi tarve varata suunnitteluprosessissa riittävästi aikaa toimialojen yhteisen näkemyksen saavuttamiselle. Yhteisen näkemyksen saavuttamiseksi nähtiin tärkeänä turvata jatkossa riittävä määrä toimialojen sisäisiä tilaisuuksia sekä valtakunnallisesta että alueellisesti. Näiden lisäksi merialuesuunnittelun tavoitteiden saavuttamiseksi ja toimintojen yhteensovittamiseksi kaikki merellisen sektorin toimialat yhteen saman pöydän ääreen kokoavat tilaisuudet ovat myös tärkeässä asemassa.

Suosituksat

- Suunnitellaan viestintä hyvissä ajoin vuorovaikutussuunnitelman mukaisesti, huomioiden riittävän aikainen kontaktointi läpi prosessin
- Laaditaan viestinnässä ja vuorovaikutuksen tukena käytettävä merialuesuunnittelun vuosikello, joka tukee sidosryhmien ymmärrystä prosessin etenemisestä sekä sitoutumista suunnitteluun
- Turvataan riittävä määrä yhteistyöskentelyn tilaisuuksia toimialakohtaisesti ja toimialojen kesken (huomioiden sekä valtakunnallinen että alueellinen taso) kirjaamalla ja suunnittelemalla ne osaksi koko suunnitteluprosessia.

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Monipuolisuus

Kehittämistarpeet

Merialuesuunnittelun ensimmäisen kierroksen arvioinnin perusteella vuorovaikutus ja viestintä onnistui olemaan *monipuolista* ja osallistaminen laajaa. Heikkoina signaaleina kehitystarpeista tunnistettiin kuitenkin viestinnän ja osallistamistapojen **moninaisuuden kasvattaminen tiettyjen sidosryhmien suuntaan** sekä tarve **toteuttaa väliarviointia** mm. menetelmien toimivuuden tarkistamiseksi.

Monipuolista viestintää ja vuorovaikutusta

Toisella suunnittelukierroksella on tärkeää säilyttää ensimmäisellä kierroksella vakiintuneet monipuoliset viestinnän tavat ja käytännöt ja pyrkiä lisäämään merialuesuunnittelun medianäkyvyyttä entisestään. Viestintä tapahtuu monikanavaisesti ja tilaisuudet suunnitellaan siten, että ne tarjoavat mahdollisimman monelle mahdollisuuden osallistua työhön mukaan. Hybridi-osallistumisen mahdollisuus huomioidaan aina sellaisissa tilaisuuksissa, joissa se mahdollistaa mielekkään osallistumisen tilaisuuden tavoitteisiin nähden. Ensimmäisellä kierroksella käytössä olleiden viestintätapojen lisäksi tulee tarkastella myös uusia (esim. YouTube) tai ensimmäisellä kierroksella vähemmällä käytöllä olleita menetelmiä viestin sisällöstä riippuen. Esimerkiksi printtimedian aktiivisempaa hyödyntämistä (paikallislehdet) tulee harkita erityisesti merialueiden käyttäjiä, kuten rannikon ja saariston asukkaita ajatellen.

Hyödynnetään uusia osallistamisen keinoja tarpeen mukaan

Suunnittelun ensimmäisellä kierroksella hiljaisiksi osallisiksi tai kokonaan prosessin ulkopuolelle jääneiksi tunnistettuja tahoja pyritään saamaan mukaan suunnittelun piiriin hyödyntämällä myös rohkeasti uusia viestintäkanavia ja osallistamismenetelmiä. Hiljaisten osallisten aktivoinnissa kokeiltavina menetelminä tunnistettiin mahdolliset kohdennetut toimialakohtaiset kyselyt ja toimialakohtaiset haastattelut. Yhteisen vuoropuhelun ja näkemyksen edistämiseksi viranomaisstahojen kanssa, tulee harkita kohdennettujen, 1:1 tapaamisten järjestämisen tarvetta. Toimialojen äänen vahvistamiseksi ja jatkuvan vuoropuhelun varmistamiseksi on syytä pohtia myös erillistä merellisen sektorin toimialoista koostuvan, suunnittelua ja suunnitelmia aktiivisesti seuraavan ja kommentoivan ohjausryhmän asettamista.

Vaikuttavuutta oikean menetelmän valinnalla

Viestintää ja vuorovaikutusta tulee katsoa prosessin aikana kokonaisuutena. Monipuolisen viestinnän ja osallistavien tilaisuuksien määrää sekä erilaisten menetelmien soveltuvuutta tulee peilata prosessin eri vaiheisiin. Prosessiin sidotun väliarvioinnin avulla voidaan arvioida valittujen ja käytettyjen menetelmien tuottamia tuloksia ja tehdä sen pohjalta tarvittavia muutoksia suunnittelun jatkoa ajatellen. Arvioinnissa voidaan myös tarkastella laajan osallistamisen myötä syntyvää mahdollista ”työpajaähkyn” riskiä ja pohtia, onko jotain syytä tehdä toisin suunnittelun loppupuolella.

Suosituks

- Laaditaan kattava ja monipuolinen vuorovaikutussuunnitelma, joka luo perustan läpi prosessin kulkevalle viestinnälle ja vuorovaikutukselle
- Viestitään ja osallistetaan laajasti ja monipuolisesti eri tavoin ja menetelmin
- Tehostetaan tarvittaessa jo käytössä olevia viestinnän ja vuorovaikutustapojen ja kokeillaan toisella kierroksella uusia menetelmiä hiljaisten ja aiemmilta kierroksilta puuttuneiden osallisten tavoittamiseksi
- Seurataan suunnittelun medianäkyvyyttä ja työskennellään aktiivisesti sen eteen
- Tuotetaan osana suunnitteluprosessia väliarviointi, jonka avulla viestinnän ja vuorovaikutuksen määrää ja monipuolisuutta voidaan sovittaa jatkosuunnitteluun

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus

Kehittämistarpeet

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ja sen velvoite oikeudenmukaisesta vihreästä siirtymästä näkyy erityisesti *tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden* korostamisessa merialuesuunnittelussa. Näiden näkökulmasta toista suunnittelukierrosta koskevin kehittämistarpeina nousivat esiin **osallistavien tilaisuuksien suunnittelua ja toteutusta koskevat järjestelyt, tasapainoisten volyymsuhteiden varmistaminen yhteistyöskentelyssä sekä kaikkien suunnittelun osallisten tavoittamiseen pyrkiminen.**

Tasavertaista ja fasilitoitua yhteistyöskentelyä

Toisen suunnittelukierroksen tilaisuuksiin tulee pyrkiä saamaan aina mahdollisimman kattava ja tasapuolinen otanta osallisia tilaisuuden luonne ja tarkoitus huomioiden. Kaikissa tilaisuuksissa ja niiden suunnittelussa tulee varmistaa, että tilaisuuksissa toimitaan tasavertaisesti kaikkia eri toimialoja kohtaan eikä synny tarpeetonta vastakkainasettelua tai vertailua eri toimialojen välille. Tilaisuudet järjestetään ammattimaisesti ja riittävällä, rakentavaa yhteistä keskustelua luovalla fasilitoinnilla sekä yhteistyöskentelyllä. Fasilitoinnin avulla luodaan tilaisuuksiin kaikille eri toimialoille turvallinen tila tuoda näkemyksiään ja tarpeitaan esiin yhteisen suunnitelman edistämiseksi.

Tasa-arvoista dokumentointia

Yhteistyöskentelyä sisältävien tilaisuuksien dokumentointiin tulee kiinnittää huomiota erityisesti siltä osin, miten yhteistyöskentelyn lopputulokset vaikuttaa merialuesuunnitelmien laatimiseen. On tärkeä huomioida tilaisuuksissa kaikki osalliset tasavertaisesti niin, ettei vain aktiivisimpien osallisten ääni ja kädenjälki jää näkyviin tilaisuuksien tuotoksissa. Tämä vaatii aktiivisuutta tilaisuuksien järjestäjätaholta mm. yleisen keskustelun kirjaamisessa ja työn ohjaamisessa.

Puuttuvien osallisten aktiivista huomiointia

Suunnitteluprosessin aikana huomioidaan aktiivisesti mahdollisia puutteita yhteistyöverkostossa sekä sidosryhmätyöskentelyssä. Puuttuvia osallisia voidaan kartoittaa esimerkiksi prosessin väliarvioinnilla. Mahdolliset puuttuvat tahot tai aiemmalla kierroksella hiljaiseksi jääneet osalliset pyritään saattamaan yhteistyöskentelyn piiriin sopivin menetelmin. Toisella kierroksella tulee kiinnittää huomiota erityisesti merialuesuunnitelmia käsitteleviin päättäjiin ja heidän osallistamiseen. Merialuesuunnitelman kansainväliset osalliset kuten naapurimaiden merialuesuunnittelijat ja mahdolliset merelliset toimijat tulee myös huomioida merialuesuunnittelun toisella kierroksella riittävällä tasolla.

Suosituks

- Arvioidaan onko syytä rajoittaa tilaisuuskohtaisesti eri toimialojen osallisten osallistumista tasavertaisten vuoropuhelun ja volyymsuhteiden turvaamiseksi
- Varmistetaan riittävä resurssit tilaisuuksien järjestämisessä: fasilitoidaan yhteistyöskentelyä tasapuolisen osallistumisen varmistamiseksi
- Kiinnitetään huomiota osallistavien tilaisuuksien dokumentointiin: kirjataan ylös myös ”hiljaiset äänet”
- Työskennellään aktiivisesti tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi ja huomioidaan mahdolliset puutteet puuttuvien tai hiljaisten sidosryhmien osallistamisessa

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Avoimuus ja läpinäkyvyys

Kehittämistarpeet

Merialuesuunnittelun ensimmäisen kierroksen arvioinnin perusteella koko suunnitteluprosessin viestintä ja vuorovaikutus näyttäytyi onnistuneen melko *avoimena ja läpinäkyvänä*. Avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen liittyvien kehittämistarpeiden heikkoina signaaleina tunnistettiin asiakokonaisuuksia, jotka nousivat esiin myös monipuolisuuden, tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulmista. Niitä ovat mm. uusien osallistamis- ja vuorovaikutusmenetelmien käyttöönotto sekä mahdollisesti yhä suunnittelun piiristä puuttuvien sidosryhmätahojen tunnistaminen. Näiden lisäksi seuraavalla merialuesuunnittelun kierroksella tulisi **tarkistaa suunnitteluaineistojen kuten suunnitelmaluonnosten saavutettavuutta** mahdollisimman läpinäkyvän prosessin puitteissa.

Kansalaisraati käyttöön

Ensimmäisen merialuesuunnittelukierroksen osallisilta kartoitettiin kokemuksia siitä, onko jossain muissa hankkeissa löytynyt mm. suunnittelun avoimuutta ja läpinäkyvyyttä lisääviä uudenlaisia toimitapoja, joita voitaisiin hyödyntää myös merialuesuunnittelussa. Kansalaisraati-menetelmästä nousi hyviä kokemuksia ja menetelmän käyttöönottoa tulee harkita suunnittelun toisella kierroksella.

Kansalaisraatitoiminnalla voitaisiin lisätä suunnittelun ja suunnitelman avoimuutta ja läpinäkyvyyttä erityisesti rannikon ja saariston asukkaiden suuntaan. Tämän lisäksi menetelmällä voitaisiin tavoittaa osallisia, joiden ääni ei ole välttämättä päässyt kuuluviin ensimmäisellä kierroksella.

Saavutettavia aineistoja

Yhteistoiminnallisessa suunnittelumallissa on tärkeää varmistaa, että työssä ja osallistamisessa käytettävä aineisto on avointa ja saavutettavaa. Tämä tarkoittaa aineiston tuottamista sellaisella tavalla ja sellaisella kielellä, jota osalliset ymmärtävät. Suunnittelun toisella kierroksella tulee kiinnittää huomioita perinteisestä teknisestä kaavakielestä siirtymiseen kohti yleiskielisempää viestintää, joka huomioi ns. suuren yleisön ja mahdollistaa suunnitteluun osallistumisen ja suunnitelmien seuraamisen.

Suosituksat

- Pilotoidaan kansalaisraati-menetelmää merialuesuunnittelun toisella kierroksella esimerkiksi yhdellä suunnittelualueella ja arvioidaan menetelmän soveltuvuutta työhön sekä suunnittelukierroksen väliarvioinnissa että loppuarvioinnissa.
- Huolehditaan viestinnässä ja osallistamisessa käytettävän aineiston saavutettavuudesta: tuotetaan suunnitteluaineisto ja suunnitelmat saavutettavina ja mahdollisimman yleiskielisinä

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Alueellinen ja toimialakohtainen näkökulma, EGD

Kehittämistarpeet

Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteet huomioiden merialuesuunnittelun toisella kierroksella on kehitettävää varsinkin **toimialojen ja suunnittelualueiden kokemuksessa tasapuolisuudesta ja yhdenvertaisuudesta**, kalastuksen ja kulttuuriperinnän ollessa järjestäen muita toimialoja selvästikin tyytymättömämpiä kohteluunsa ensimmäisellä suunnittelukierroksella.

Alueellisuus

Alueelliset erot ensimmäisen kierroksen arvioinnissa näkyivät erityisesti kyselyn vastauksissa. Niiden pohjalta seuraavalla merialuesuunnittelukierroksella tulee pohtia keinoja, joilla pohjoisimman suunnittelualueen (Pohjoinen Selkämeri, Merenkurkku ja Perämeri) osallisten kokemuksia merialuesuunnittelun viestinnän ja vuorovaikutuksen onnistumisesta saataisiin positiivisempaan suuntaan. Alueen vastaajat kokivat viestinnän, tilaisuuksien ja osallistumismahdollisuuksien onnistuneen heikommin verrattuna muiden alueiden vastaajiin. Sama trendi oli nähtävillä ruotsinkielisten vastaajien joukossa. Viestinnän ja vuorovaikutuksen onnistumista ja vaikuttavuutta olisi hyvä tarkastella jo prosessin aikana, esimerkiksi suunnitelman väliarvioinnin yhteydessä hyödyntämällä ensimmäisen kierroksen arviointikriteeristöä mahdollisten muutosten havainnoimiseksi.

Toimialat

Alueellisten tapaamisten tärkeys ja tarve näkyi kaikilla toimialoilla,

korostuen kuitenkin erityisesti kalastuksen, matkailun ja virkistyksen, sekä luonnon ja ympäristön toimialoilla, kenties juuri niiden paikallisen luonteen vuoksi. Jatketaan toimialojen erityistarpeiden huomioimista mm. tilaisuuksien järjestämisen yhteydessä myös toisella kierroksella. Otetaan käyttöön uusia osallistamisen tapoja toimialojen erityispiirteiden huomioimiseksi ja riittävän tietopohjan turvaamiseksi.

EGD

Merialuesuunnittelun toisella kierroksella on hyvä pohtia, edistetäänkö vihreää siirtymää todella tasapuolisesti ja tasa-arvoisesti. Energian toimiala on avainroolissa ilmastonmuutoksen hillinnässä, ja merialueilla merituulivoima on uusi toimija. Samalla kun esimerkiksi Pohjanlahden tuuliosuhteet tarjoavat hyvät puitteet merituulivoiman kehitykselle, täytyy kalastajien elinkeinon mahdollisuudet, kalasto ja kalastusalueet, kuitenkin turvata. Tärkeä roolinsa on myös ympäristön ja luonnon toimialalla, joka pyrkii huomiomaan merenpinnan yläpuolisen ja alapuolisen luonnon, edesauttaen myös kalastuksen elinehtoja, monimuotoisesti rikasta ja tuottavaa luontoa. Merituulivoiman laajeneminen eteläiselle Selkämerelle tuo lisää painetta sen alueen tasapuoliseen ja tasa-arvoiseen toimialojen yhteensovittamiseen. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta toisella kierroksella tulee kiinnittää huomiota myös valtakunnantasoisten tilaisuuksien järjestelyihin: huomioidaan tasavertaiset osallistumismahdollisuudet tarjoten jatkossa tilaisuuksia myös muualla kuin pääkaupunkiseudulla. Alueellisissa tilaisuuksissa tulee puolestaan muistaa alueellisten erityispiirteiden huomioiminen tasavertaisuutta ajatellen.

Suosituks

- Seurataan sidosryhmien kokemusten mahdollisia alueellisia eroja suunnitteluprosessin viestinnän ja vuorovaikutuksen onnistumisen näkökulmasta väliarvioinnilla
- Huomioidaan toimialojen erityispiirteet ja tarpeet vuorovaikutuksen ja tilaisuuksien suunnittelussa, hyödynnetään merialuesuunnitteluun kehitettyä vuorovaikutusmallia
- Järjestetään vuorovaikutustilaisuudet siten, että osallisilla on yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet tilaisuuksien sijainti huomioiden

3. Kehittämistarpeet ja suositukset

Yhteenvedo

Kokemuksesta viisastunutta osallistamista

Yhteistyöskentelyyn vahvasti tukeutuvan merialuesuunnittelun toisella kierroksella on mahdollisuus parantaa osallistamisen toteuttamista ensimmäisen kierroksen kokemusten kautta. Ensimmäisen kierroksen arviointityö luo hyvän pohjan kehitystarpeiden ymmärtämiselle. Kehitystarpeita ja mahdollisuuksia tehdä osallistamista entistä paremmin tunnistettiin laajasti koko viestinnän ja vuorovaikutuksen kentältä. Alle on koottu kehitystarpeiden päälinjat.

Jatkuvaa ja oikea-aikaista vuoropuhelua

Toisella kierroksella tulee kehittää viestinnän ja vuorovaikutuksen tapoja entisestään. Viestinnän tulee olla laajaa, monikanavaista ja läpi prosessin jatkuvaa.

Prosessiin sidottua vuorovaikutusta

Erityisen tärkeänä osallistamista koskevana kehitystarpeena tunnistettiin merialuesuunnittelun ja sen vuorovaikutusprosessin selkeämpi esittäminen, huomioiden mm. yhteistyöskentelyn tilaisuuksien tavoitteiden ja vaikutusmahdollisuuksien kuvaaminen. Informatiivisesti esitetty prosessikuvaus vuorovaikutuspisteineen auttaa osallisia pysymään entistä paremmin mukana suunnitteluprosessissa.

Laajaa osallistamista ja kohdennettua kutsuntaa

Toisella kierroksella osallistetaan laajasti merialuesuunnittelun kaikki eri toimijat ja huomioidaan aktiivisesti mahdolliset puutteet sidosryhmälistauksessa. Yhteensovitetaan suunnittelua ja suunnitelmia aktiivisesti myös oman merialueen rajojen yli. Kohdennetaan viestintää ja kutsuja tärkeimpien osallisten osalta ja viestitään tilaisuuksista riittävän aikaisessa vaiheessa.

Tukea osallistamiseen

Koordinaatioryhmän tasolta tarjotaan tukea ja apua viestinnän ja vuorovaikutustilaisuuksien järjestämiseen. Hyödynnetään vuorovaikutuksen suunnittelussa merialuesuunnitteluun sovitettua vuorovaikutusmallia ja toiselle kierrokselle laadittua vuorovaikutussuunnitelmaa.

Tasavertaista ja fasilitoitua yhteistyöskentelyä

Tarjotaan monipuolisesti osallistumismahdollisuuksia ja huomioidaan alueiden ja toimialojen erityispiirteet vuorovaikutuksen toteuttamisessa. Turvataan tilaisuuksissa tasapuoliset osallistumismahdollisuudet kaikille merellisille sidosryhmille tilaisuuden tavoitteet huomioiden. Varmistetaan yhteisen tavoitteen selkeys ja toimialakohtaiset riittävät reunaehdot yhteistyöskentelyn mahdollistamiseksi. Huolehditaan yhteistyöskentelyn riittävästä ohjaamisesta ja fasilitoinnista.

Hyödynnetään monipuolisesti eri osallistamisen menetelmiä

Osallistetaan kaikkia merellisiä toimijoita ja sidosryhmiä monipuolisesti, käyttäen avuksi laajasti erilaisia osallistamisen menetelmiä. Pilotoidaan uusia menetelmiä hiljaisten ja puuttuvien sidosryhmien suunnitteluun mukaan saamiseksi.

Osallistamisen vaikuttavuuden seuranta

Yhteistyöskentelyn vaikuttavuutta seurataan ja siitä viestitään avoimesti osallisille. Osallistamisen onnistumisesta raportoidaan esimerkiksi suunnittelun väliarvioinnin yhteydessä.

Avointa ja saavutettavaa aineistoa

Tuotetaan merialuesuunnittelun yhteistyöskentelyssä käytettävä aineisto sekä merialuesuunnitelmat saavutettavina ja pidetään aineisto avoimesti saatavilla.

4. TIIVISTELMÄ

4. Tiivistelmä

Työn sisältö ja tavoite

Merialuesuunnittelun osallistamisen arviointi ja kehittämis ehdotukset työn tavoitteena oli arvioida ja tarkastella merialuesuunnitteluprosessin osallistamisen onnistumista, merialuesuunnittelun kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason kattavuutta, merialuesuunnittelussa huomioitavien toimialojen ja niiden toimintojen yhteensovittamisen toteutumista sekä merialuesuunnittelun ja merialuesuunnitelman yhdenvertaisuuden toteutumista. Näiden lisäksi työssä tärkeänä osana tunnistettiin viestintään ja vuorovaikutukseen liittyviä kehitystarpeita, jotka tullaan huomioimaan merialuesuunnittelun toisen suunnittelukierroksen (2024-2027) vuorovaikutussuunnitelman valmistelussa.

Ensimmäisen kierroksen arviointi

Merialuesuunnittelun ensimmäisen kierroksen osallistamisen arvioinnin keskeisenä lähestymistapana toimi *osallistava yhteisarviointi*. Arvioinnin pohjaksi toteutettiin laaja sidosryhmäkysely, neljä teemallista ryhmähaastattelua sekä merialuesuunnittelun koordinaatioryhmän itsearviointi. Näiden tuloksia hyödyntäen konsultti koosti kokonaisnäkömän ensimmäisen kierroksen onnistumisesta itsenäisen arvioinnin pohjalta.

Arvioinnin lopputuloksena ensimmäisen suunnittelukierroksen osallistaminen näyttäytyi onnistuneen yleisellä tasolla riittävällä, positiiviseksi koetulla tavalla. Osa- arvioinneissa nousi esiin onnistumisia erityisesti laajan ja monipuolisen viestinnän osalta: viestintää oli tehty riittävästi ja monikanavaisesti. Toisena onnistumisena korostuivat suunnitteluprosessin aikana järjestetyt moninaiset yhteistoiminnalliset tapahtumat, joissa pyrittiin huomioimaan laajasta kaikki suunnittelun eri osapuolet ja merelliset sidosryhmät.

Onnistumisten lisäksi työn aikana tunnistettiin myös ensimmäiseltä kierrokselta useita erilaisia osallistamiseen, vuorovaikutukseen ja viestintään liittyviä yksittäisiä ja osittain suunnittelun eri vaiheissa toistuneita tapoja tai käytäntöjä, joihin toivottiin muutosta tai joissa nähtiin kehittämispotentiaalia osallistamisen parantamisen näkökulmasta. Tällaisina korostuivat mm. merialuesuunnittelun prosessin parempi esiintuominen, eri intressien yhteensovittamisen haasteet yhteistyöskentelyssä sekä tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden huomiointiin liittyvät käytännöt.

Oppeja toiselle kierrokselle

Arvioinnin ja tunnistettujen kehitystarpeiden pohjalta työssä on annettu suosituksia siitä, miten havaitut kehitystarpeet tulisi jatkossa huomioida. Toisella kierroksella Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (2019) ja sen velvoite ”*oikeudenmukainen, osallistava ja kaikki ihmiset ja alueet huomioon ottava vihreä siirtymä*” ohjaa myös merialuesuunnittelua, asettaen suunnittelun osallistamisen tavoitteet entistä korkeammalle.

Toiselle kierrokselle annetuissa suosituksissa korostuvat erityisesti osallistamisen käytäntöihin ja toimeenpanoon liittyvät teemat, kuten kaikkien merellisten sidosryhmien tavoittaminen mukaan suunnitteluun, suunnittelun osallisten kanssa käytävän vuoropuhelun jatkuvuuden ja oikea-aikaisuuden turvaaminen sekä viestinnän ja tilaisuuksien järjestämisen tavat ja menetelmät erityisesti toimialojen yhteistyöskentelyä ajatellen. Näiden lisäksi tärkeinä uusina suunnitteluun liittyvinä osina tunnistettiin toiselle kierrokselle tarve pitkän prosessin väliarvioinnille osallistamisen näkökulmasta (seuranta) sekä osallistamisen vaikuttavuuden kuvaaminen varsinkin sidosryhmien suuntaan.

www.merialuesuunnitelma.fi
www.merialuesuunnittelu.fi

